

SIRPJA VASAR

44

EESTI NSV KULTUURIMINISTEERIUMI, KIRJANIKE LIIDU, KUNSTNIKE LIIDU JA HELILOOJATE LIIDU HÄÄLEKANDJA
REEDEL, 31. OKTOOBRI 1969. A. KAHEKÜMNE ÜHEKSAS AASTAKÄIK HIND 5 KOP.

TERI MITMEST
SALVEST

On lõppenud pingerikas põllutööde periood ja nüüd võib juba vähe selguda sirutatud ning tagasi vaadata möödunud keradele, suvele, sügisele ja teha kokkuvõtteid, et mida siis head, mida halba töid need põllumehele.

Paistab, et plusside-minusside kaalukaale asetades kaalukeel päris «parlanksi» ei jää. Minused tikuvad plusside üles kaaluma. Vähemalt meil, Harju rajoonis.

Hilise kevade tõttu saime põllule paar nädalat hiljem tavalisest. Ja siiski tuli käia ümber «puudrusilmade» ning jätta lapikosi siit ja seal külvamata. Siis tuli veel 20. mai raske vihmaseadu, mis hilinenud külvitööd veelgi pikendas. Minu põllutööde päevik näitab selle aja kohta sissekannet: «Väga tugev vihmaseadu alates kella 12-st. Leotas põllud läbi. Sadus kogu öö ja järgmise päeva. Kõik traktorid seisis.»

Kuid vihma tagajärjed avaldusid mitte ainult traktoritööde katkemises. Tugev vihm kaanetas kinni orase- ja sööda juurvilja-põllud, ujutas üle kartuliväda, ning nii tuli oraste aetamise ja juurviljapõldude ümberkultamisega näha kahekordset vaeva. Kui kevadkülvil siiski enam-vähem õigel ajal maha saime, järgnes pikk põua periood, mis oma tõelise näo paljastas alles nüüd. Kartuli, sööda juurvilja, silokultuuride ja kapsa saak kuivas õige kokku, karjamaarohi meie paepaistsetel aladel lõppes juba ammu, kasvud olid veest kuivad. Ometi väärinuksid meie tõsised pingutused paremaid tulemusi. Kuid mis teha! Aeg, mil öeldi «tee tööd ja palu jumalat» on ammugi möödas. Ning kaevata pole kellelegi. Ega aitaks vist seegi, kui teeks ühe kodukandi talumehe moodi, kellel kibekiirel heinaajal jäänud raske õikesevihmahoo kätte terve heinamaa kuiva loogu ja kes siis hakanud heina küünist välja vihma kätte looma, ise taeva poole riisikat vihutades ja kirudes: «Säh, kurat, söö kõik!» (NB. Kuradi all oli seekord mõeldud jumalat.)

Jääh üle vaid otsida miinustele plusside vastukaaluks. Eks pea kartuli, silo, sööda juurvilja ja karjamaasööda puudujääke katma kvaliteetne hein, suurem põhukoonus, lii 30% suurem teraviljasaak ja põllumehe alaline ahmises — optimism. Ning see optimism saab üha toitu juurde, kui vaatad tulemusi teise nurga alt: aasta riiklikud müürikohustused kartuli, teravilja, piima ja kanamunade osas on meie majandis juba täidetud ja ületatud, hein müürikohustuse täidame lähenevateks oktoobrikuu lõpiks, pangarve näitab üha kasvutendentsi ja sigistöödega oleme esmakordselt nii vara jõudnud lõpule. Nii et kunagise muloimen-taalse järgi võiks materiaalsest küljest jätta eluga nagu rahulegi. Kuid inimene elab mitte ainult leivast. Ka vaimule on toitu vaja. Ja nii tulebki nüüd rohkem vaba aega saades hakata tagantjärele meenutama, kas oli sel kibekiirel perioodil aega ka vaimutoidu peale mõelda ning midagi talletada sigistalvisteks pikkadeks õhtuteks endamisi (ja ka koos teistega) arutlemiseks.

Oli küll. Peab ainult meenutama! Aga meenutamata meenub esijoones juubellaulupidu. Kuigi ma ei ole eriti sentimentaalne inimene, oli sellel suurkontserdil mitmel korral tegemist kurguskipitava allaneelamisega. Nii võtsid sellest peost osa kuulajalgi peaaegu kõik meeled (käändamisega oleks tahtnud tänada kõiki üldjuhte), mis siis veel rääkida tegelastest. Pole ime, et pidu ei tahtnud kuidagi lõppeda. Veel praegugi helisevad kõrvus omal ajal kaas-laulud «Koidu», «Ma saare». «Põlvedele» ja teiste laulude meloodiad, silme ees aga seisab sõnulkirjeldamatu värviküllus rahva-rõõmsa laulupildist. Tänu teile, Teaduste Akadeemia naiskoori laulusõsarad oma vormilõpete väljakaenamise eest minevikumulla alt. Aitäh! Küllap vist hea tahtmise juures oleks midagi taolist võimalik leiu-tada teisteltgi.

Laulupeo rongkäiku jälgides liikusid mõt-ted tagasi vähe enne juubellaulupidu il-munud raamatust «Esimene Eesti üldlaulu-pidu» loetule ja tahes-tahtmatult kõrvutasid rüüdsel uhkele ja ülevale rongkäimul-paasadile rongkäigu 100 aastat tagasi Tartu Toomeorgu. Enne ja nüüd! Siis Toilast, isa-kust. Kuulsust ja kodumaad muudest kau-gematest kohtadest kõrvadel töövankritel oma kulu ja kirjades, oma leirakotiga ko-hale loistanud, terve nädala kestnud rei-seist väsinud, kuid raimustusest tulvil põli-mehed ja koolmeistrid, ning nüüd autobu-sididega, rongidega, autodega kiiresti kohale-tõimetatud tegelased kõigilt elualadelt, ioa-uhel 6 päeraks tööst vabastamise ja täis-palga saamise tõend taskus Ja ometi tuleb nüüd palgalistel (vanasti neid ei olnud) kul-tuuritöötajatel näha tõsist vaeva, et laulu-sade maal ei kustuks.

Head ja tugevat lõõtsa selle sädeme laulu-laeleiks puhumisel! Küllap vist peaksid kõik koorid oma kontserdi lõpetama Enn Võrgu lauluga «Ära unustage laulu!»

JULIUS POLDMAE,
Harju rajooni Kallini-nim.
kolhoosi esimees

Kuusalu mehed laulsid 100 aastat tagasi omal käel ja laulavad praegugi, nüüd juba Kuusalu kultuurimaja hõlma all ja eest-võtmisel. Kuusalu kultuurisära on muudeltgi aladel kestnud pikka aega, seda kultuuri-tööd aga ei taheita alati nagu hästi mõista. Rajooni nõukogu rahvasaadikuna tutvusin hiljuti Kuusalu Küla TSN Täitevkomitee tööga ja sattusin reviderimisaktile, milles rajooni rahandusosakonna revident teeb täitevkomiteele etteheiteid sellepärast, et on lubatud tellida kultuurimajale mittevajalik-ke ajakirju. Mittevajalike hulka on sattu-nud ka «Sotsialistlik Põllumajandus» ja «Eesti Loodus».

Kujutlegem vaid! Pidada mittevajalikuks «Sotsialistliku Põllumajanduse» ja «Eesti Looduse» lugemine Kuusalus, kus asub üle-maa kuulus Kuusalu kolhoos ja kus on sün-dinud, kasvanud, õppinud, õpetanud ja hil-juti maetud Gustav Vilbaste.

Oo ajad, oo kombed!
«Eesti Loodus» on väga hea ajakiri. Eesti loodus ise väga ilus, kuid seda ilusat loo-dust kaitses olemisest mõnikord vähe-maale. Oleme kolhoosis hädas looduskaitse-alustega — metsisidagada. Suvel panid nad meil pintsliks tervelt seitsme hektari seag-vilja saagi. Naaberpõllul väiksema kahjus-tustega seagvilja peksmisel saime 29 tsent-nerit teri hektarilt, seega oli metsisidagale söödaks langenud tervelt 20 tonni teri. Mõt-lesime siis oma lihtsameelsuses, et iga kur-jategija on oma palga väärt ja hakkasime taotlema metsamajandit luba vähemalt ühe-gi süüdlase mahakõrmutamiseks. Oleks-i-me pidanud teisele korralikud peidki. Mit-me-kordse sõidu järele Maarjast Tallinna (ja Tallinnast Maarju kahjudeakti koosta-miseks) õnnestus saada tööpoolest metsse-a laskmise luba, kuid ainult tingimusel, et sen-i-hakeha antaks üle Tallinna Lihakombi-naadile. Ei tõusnud siis ühegi kolhoosniku püss nii kalli looduseaarde tammiseks, kelle-nuamamiseks oli kulutatud 20 tonni teri. Sead aga määratsevad edasi endiselt. Juba-piravad kartulikuhasid. Head isu! (Jahi-meestele pidi metsse-a laskmise lubasid siiski-antama ja siis juba iseseisvaks. Kuid neil-jahimeestel pidavat olema ka erilisi teeneid-sipade kasvatamisel — nad kauplevat igaks-talveks kolhoosist tervelt 100 kg kaeru uli-kitele söödaks.)

Kui jutt juba kaldus majanduslikule pin-nale, siis lubatogu siit valdkonnast veel mõ-ned äärmärkused.

Põllumehe raskeim tööloik — heinategu — kulges sel aastal väga hästi. Oli see siis veel laulupeo hoost või suurepärasest heinail-madest tingitud, hein sai kiiruga küün-i-desse-kuhjadesse ja söödakraam tuli väär-tuslik. Ning oligi käes viljalõikur. Sel peri-oodil tundsin tõsist rõõmu ajakirjanik Ago Ustali «sajast reast» «Õhtulehes», mille ta pühendas meie igapäevasele heinale. Tund-sin rõõmu sellepärast, et ometi oli ka linna-meeste hulgas astunud esle mõistlik mees, kes leiba süües oskab mõelda ka selle täht-saima toiduaine saamislõule. Paraku oli mul-just sel ajal hoopis teine aramine leiva-sööjaist. Tahaksin sellest siidame kergenda-miseks vähe lähemalt jutustada.

Juba aastaid tuleb meile viljakoristamise ajaks abiks insener G. ühest Tallinna teha-sest, et aidata kiiresti ja kadudeta saada salve põldude andi — teri. Oma vabadel-päeval ja õhtuti pärast tööd sõidab ta juba ammu enne koristustööde algust kolhoosi ju-hea spetsialistina-kombainerina seab oma vana kombaini korda nagu kunstnik oma viitli enne kontserti. Selle mehele oleksime kombaini juba ammu maha kannud. Aga igal aastal on tehase direktorjale piikide mürdmist, et meest paarikümneks päevaks ravaks saada. Kuigi tehases on tuhandeid tööliisi, ei leita võimalust ühe inimese va-bastamiseks. Aga ometi on olemas Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus, mille kohaselt võib vabastada tehases töötavaid kombai-nerid koristustöödeks, makstes neile ise-pi 50% töötasust põhitöökohalt. Midagi taol-ist ei tunnistanud tehase direktor. Alles partei- ja valitsusorganite kaasabil suudeti mürda direktori vastupanu, kuid optimaal-se koris-tuse algusest oli möödunud juba 10 päeva. Väga lihtsad arutused näitavad, et teraviljast, mis neil päevil jäi koristamata, millest aga ainult ühe suurema vihma- või tormihoo ülekäimisel oleks suurem osa või-

nud hävida, võinuks küpsetada leiba kogu Tallinna elanikkonnale tervelt kaheks päe-raks, sealhulgas ka kangekaelsele direkto-rile ja tema perekonnale. Kellel oli kasu sellisest võimu näitamisest? Kas suutis see karvavõrdki süvendada vastastikust mõist-mist linna ja maa vahel? Oh ei!

Haige süda või mõni muu organ juba asendatakse tervega, ravimit võimu pähe-hakkamise vastu ei ole nähtavasti veel seni leiutatud. Kahju!

Üldiselt on meie vahekord linnarahvaga siiski päris hea. Meile ei saadeta küll juba ammu nn. seffe linna asutustest heina tege-ma ja vilja koristama, ega ole seda vajaagi, olgu igapäev oma töö: kuid kartulikorista-misel pöördume siiski veel linnarahva-prii-tahtlike poole, saadame autod kokkulepitud kogunemiskohtadesse, sõidutame soovijad hommikul maale ja õhtul linna tagasi. Tä-naru päris kartsime seda aega, sest kartul oli kehv ja töötasugi selletõttu madalam, kuid rahvas oli arusaaja, töö läks ladusasti, sai-me kartuli koristatud veel varem kui eelmi-sel aastal ja nüüd on juba võtjailegi töö-tasukartul talvevaruks koju viidud. Kuigi juba järgmisel aastal tahame rakendada kartulikombaini (katsume leida oma kiristel-maadel koristamiseks sobivaid põllutükke), vajame linlaste abi selles tööloikus tulevi-kuski. Kipume nendega õhtuti küll pahan-dama, kui pangeteie kartulile veel kande-kottki lisaks täis laaditakse, kuid ega kõik ole ahnusejad ja nii mõnedki aitavad «ise-varustajaid» korrale kutsuda.

Head suhted linnarahvaga on meil kuju-nenud ka kultuurielu valdkonnas. Oleme tä-nalikulid raamatukaupluse «Areng» tööta-jale selle eest, et nad meid pidevalt varus-tavad uudiskirjandusega, jõudumööda ka selliste raamatutega, mis muidu kauplustes kiiresti kipuvad letilt kaduma. Aga raamatu-ostjaid ja lugejaid on nüüd maal palju.

Kaldun arvama, et ka teatri ja kinoga on maarahvas mitte vähem kursis keskmisest lin-lasest. Tasuta transpordiga linna etendus-tele sõitmine on väga sagedane nähtus. Kuid sellest on veel vähe. Tahame näha pealinna tunnustatud kunstimeistrid ka endi keskel kolhoosis. Praegu on väga moes Helgi Sallo, kuid temaga pole olnud õnne kolhoosis koh-tumiseks. Hiljuti räägiti siin, et Helgi Sallo olevat hoopis kadunud, lahkunud Tallinnast teadmata suunas ja näidati isegi ajakirja «Noorus» augustikuu numbrit, kus Mati Unt sellest lahkumisest kirjutab. Teadagi laulab Helgi Sallo kogu aja Tallinnas ega ole ta kusagile kadunud ja küllap Mati Undi kirjutis oli mingisugune meie arusa-matu kirjanduslik trikk või vemp. Minu noorpõlves nimetati niisuguste kirjatükide fabritseerimist «kõojaani ajamiseks». Ma ei taipu, milleks seda kõke peaks olema raja-nüüdsel ajal. Aga ega ma taipu enam pal-jut muudki. Kevadõhtul lugesin kord Paul-Eerik Rummo näidendit «Tuhkatriniimäng» ja ausõna, pidasin sedagi eespool märgitud kirjandusliiki kuuluvaks. Kui hiljem jäl-i-sin sõnavõtte ja kuulsin muljeid sama tüki lavastuse kohta «Vanemuises», tekkis en-dalgi tahtmine Tartusse sõita, et vaadata, kuivõrd vastutõttu see lugu ja lavastus tavalisele, s. t. minutatuisele teatrikülastajale siis tõesti oleks. Siis aga kuulsin, et tegemist olevat nn. sokiteatriga, ja et mind sana-tooriumis infarktikutusel kangesti hinge-liste vapustuste eest hoiatati, jätsin Tartusse sõitmata. Hiljuti sain kokku oma 14-aastase vennatütrega, kellega läks jutt samale «Tuh-katriinimängule» ja tema siis mulle need-sinatseid õpetussõnad laususk: «Ah, onu, sa ei tea, kui palju on selles tüki probleemee-me!» Tulin koju ja lugesin näidendit uuesti. Mina probleemeeme ei leidnud, isegi problee-me mitte. Kolhoosirahvas (muidugi vanem generatsioon) otsib tagantjärele probleeme-ka televisioonis nähtud loost «Armastus, ar-mastus», ega leia neid. Kõik see on viinud mind mõttele, et niisuguste tükkide puhul tuleks tingimata märkida üle 50 aastastele keelatud.»

Niipalju kõigest sellest, millega kolhoosis kokku puutume ja mis südamele krippedab. Lugeja ehk vabandab, et kirjutises pole kindlat süsteemi, et mõte hüppab ühelt alalt teisele, kuid mis teha, harjumuse viil, sest ega ma oma igapäevase tegevuse juures kolhoosi esimehe ametit pidades saa samuti tegevust alati kindlasse süsteemi suruda. Elu veeretab ette igasuguseid küsimusi, mine sa tee alati kindlaks, milline neist esma-, mil-line teisejärguline.

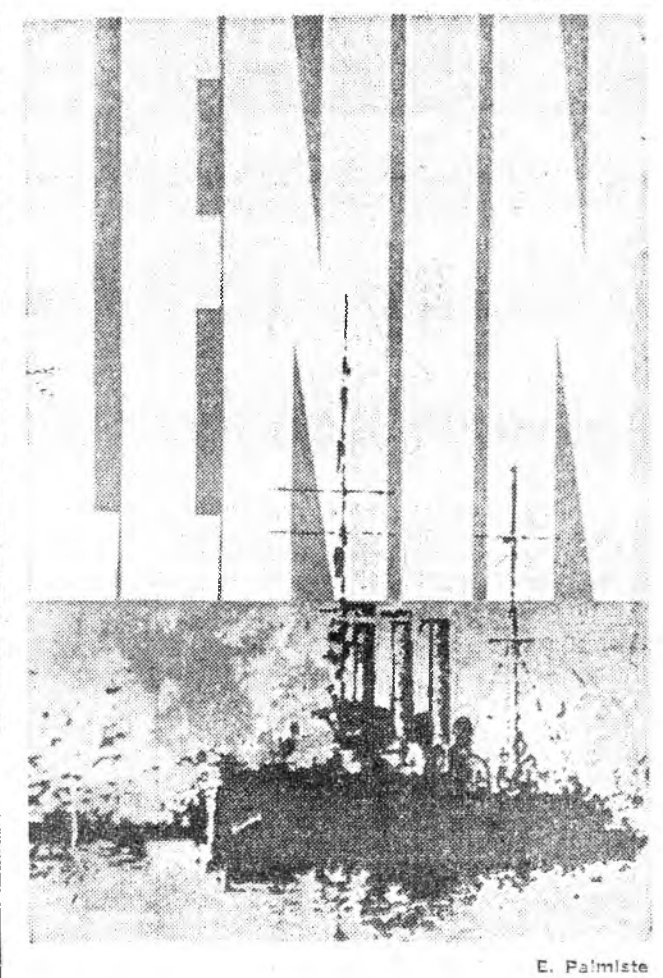
(Järg 6. lk.)

Plakateid V. I. Lenini juubeliks

ALATI MEIEGA

J. Nikkarinen

E. Palmiste

Üks Tartule ja alma materile kuulsust toonud mehi on XIX sajandi algupoolel sili õppinud ja teadlasena tegutsenud astronoom ning geodeet F. G. W. Struve. Teeneka teadusmehe mälestuseks püstitati Toome-pä-le ausammas. Autorid on arhitekt U. Ivask ja skulptor O. Männi.

Elagu nõukogude rahvaintelligents,
kommunistliku ühiskonna aktiivne ehitaja!

(NLKP Keskkomitee hüüdlauseist Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 52. aastapäevaks.)

